

Economia asigurărilor

Ediția a II-a revizuită și adăugită

Roxana Ionescu

Economia asigurărilor

Ediția a II-a revizuită și adăugită

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2012

Tehnoredactare computerizată: Roxana Ionescu
Coperta: Angelica Mălăescu

Copyright © 2012
Editura Universitară
Director: Drd. Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

EDITURĂ RECUNOSCUTĂ DE CONSILIUL NAȚIONAL AL CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE
(C.N.C.S.)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
IONESCU, ROXANA

Economia asigurărilor / Roxana Ionescu. - Ed.
a 2-a, rev. și adăugită. - București : Editura Universitară,
2012

Bibliogr.
ISBN 978-606-591-346-2

368

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate autorului.

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 /319.67.27,
comenzi@editurauniversitara.ro

ISBN 978-606-591-346-2

DOI: 10.5682/9786065913462

CUPRINS

INTRODUCERE	7
CAPITOLUL 1. IMPORTANȚA, CONȚINUTUL ECONOMIC ȘI PRINCIPIILE ASIGURĂRILOR	9
1.1. <i>Necesitatea și principiile sistemului public național de asigurări sociale și a celor private</i>	10
1.2. <i>Conținutul economic al asigurărilor din România</i>	16
1.3. <i>Echilibrul financiar-valutar și eficiența economico-socială a asigurărilor</i>	20
1.4. <i>Indicatori economico-financiari utilizați în evaluarea societăților de asigurare</i> ..	25
1.4.1. <i>Indicatori ai investițiilor</i>	27
1.4.2. <i>Indicatori ai performanțelor firmei</i>	28
1.4.3. <i>Indicatori ai echilibrului financiar</i>	31
1.4.4. <i>Indicatori de solvabilitate</i>	32
1.4.5. <i>Ratele de rentabilitate</i>	33
CAPITOLUL 2. CARACTERISTICI ALE PIEȚEI ASIGURĂRILOR ÎN ROMÂNIA	34
2.1. <i>Conceptul științific al pieței asigurărilor</i>	35
2.1.1. <i>Caracteristicile pieței de asigurări din România</i>	37
2.1.2. <i>Produse de asigurări „excepționale”</i>	38
2.2. <i>Atribuțiile principalilor actanți de pe piața asigurărilor</i>	39
2.2.1. <i>Rolul intermediarilor în materie de asigurări</i>	42
2.2.2. <i>Analiza managementului riscului în asigurări</i>	51
2.3. <i>Tendențele pieței asigurărilor din România</i>	54
CAPITOLUL 3. ASIGURĂRILE DE BUNURI	57
3.1. <i>Clasificarea asigurărilor</i>	57
3.2. <i>Caracteristici generale ale asigurărilor de bunuri</i>	61
3.3. <i>Reguli generale în cadrul asigurărilor de bunuri</i>	63
3.3.1. <i>Asigurarea clădirilor și a conținutului acestora pentru pagube produse de incendii și alte calamități</i>	70
3.3.2. <i>Asigurarea autovehiculelor</i>	77
3.3.3. <i>Asigurarea bunurilor pe timpul transportului terestru</i>	81
3.3.4. <i>Asigurarea aeronavelor</i>	82
3.3.5. <i>Asigurarea maritimă</i>	84
3.3.6. <i>Asigurarea animalelor și a culturilor agricole</i>	90
CAPITOLUL 4. ASIGURĂRI DE RĂSPUNDERE CIVILĂ	94
4.1. <i>Caracteristici ale asigurărilor de răspundere civilă</i>	94
4.2. <i>Importanța și clasificarea asigurărilor de răspundere civilă</i>	96
4.2.1. <i>Asigurările de răspundere civilă auto (RCA)</i>	99
4.2.2. <i>Asigurarea de răspundere civilă profesională</i>	105
4.2.3. <i>Asigurări de răspundere civilă a prestatorilor de servicii</i>	109

CAPITOLUL 5. TIPOLOGIA PRODUSELOR DE ASIGURĂRI DE PERSOANE EXISTENTE ÎN ROMÂNIA ÎN ETAPA ACTUALĂ	112
5.1. <i>Istoricul tipologiei produselor de asigurări</i>	115
5.2. <i>Produse de asigurări cu caracter clasic</i>	119
5.3. <i>Produse de asigurări de tip Unit Link</i>	125
5.4. <i>Asigurări de persoane, altele decât cele de viață</i>	129
5.5. <i>Clauze suplimentare în realizarea produselor de asigurări</i>	131
CAPITOLUL 6. ANALIZA ELEMENTELOR TEHNICE ȘI CONTRACTUALE ALE ASIGURĂRILOR	136
6.1. <i>Analiza contractului de asigurare</i>	136
6.1.1. <i>Trăsături ale contractului de asigurare</i>	137
6.1.2. <i>Conținutul (părți integrante) contractului de asigurare</i>	141
6.1.3. <i>Încheierea contractului de asigurare</i>	149
6.1.4. <i>Derularea contractului de asigurare</i>	153
6.1.5. <i>Încetarea contractului de asigurare</i>	156
6.1.6. <i>Alte elemente/prevederi ale contractului de asigurare</i>	158
6.2. <i>Analiza elementelor tehnice ale contractului de asigurare de viață</i>	164
6.3. <i>Relațiile juridice dintre asigurători și intermediari de asigurări</i>	171
CAPITOLUL 7. INDICATORI SPECIFICI DE MĂSURARE A PIEȚEI ASIGURĂRILOR	178
7.1. <i>Analiza activității societăților de asigurare în România în perioada 2002-2008</i>	180
7.1.1. <i>Structura capitalului social</i>	183
7.1.2. <i>Analiza activității societăților de asigurări-reasigurări pe regiuni de dezvoltare</i>	184
7.1.3. <i>Nivelul și dinamica Produsului Intern Brut</i>	186
7.1.4. <i>Primele brute subscrise interne</i>	188
7.1.5. <i>Gradul de penetrare a asigurărilor</i>	191
7.1.6. <i>Densitatea asigurărilor</i>	192
7.1.7. <i>Indemnizații brute plătite și sume de răscumpărare plătite în asigurări</i>	194
7.2. <i>Cadrul legislativ al asigurărilor de persoane din România</i>	197
7.2.1. <i>Comisia de Supraveghere a Asigurărilor (CSA)</i>	205
7.2.2. <i>Procesul de armonizare a legislației românești în materie de asigurări cu cea din țările Uniunii Europene</i>	212
CONSIDERAȚII FINALE ȘI PROPUNERI	218
TESTE GRILĂ	224
BIBLIOGRAFIE	233

INTRODUCERE

„Dacă ar fi după mine, aş scrie cuvântul ”asigurare” pe uşa fiecărei case şi pe fruntea fiecărui om pentru că sunt convins că pentru sacrificii neconceput de mici, familii întregi pot fi protejate împotriva catastrofelor care le-ar putea distruge pentru totdeauna... Abia atunci aş putea fi mulţumit, căci asigurarea protejează familia în cazul ivirii unei nenorociri şi a unor pagube ireparabile...”

Winston Churchill

Un aspect esenţial în viaţa şi evoluţia omului, încă din cele mai vechi timpuri l-a constituit grija faţă de viitor, teama combinată cu precauţie şi înţelepciunea cu siguranţa unui lucru împlinit. Oamenii s-au unit pentru a face faţă consecinţelor accidentelor.

Astfel, comercianţii din Antichitate practicau forme de protecţie în vederea acoperirii pagubelor produse pe perioada transportului mărfurilor. De exemplu: în legislaţia maritimă a Rodhosului se prevedea ca pierderile produse prin aruncarea peste bord a unei părţi din bunuri pentru a se putea salva restul încărcăturii, să fie suportate de toţi proprietarii de mărfuri încărcate la bord. Şi în Roma Antică existau asociaţii bazate pe solidaritate care interveneau după producerea pagubelor.

Apoi, apar elementele unui contract incipient de asigurare, sub forma unui contract de împrumut în care suma garanta un transport de mărfuri la mare distanţă; în cazul în care acestea nu ajungeau la destinaţie, creditorul pierdea suma împrumutată. Acest contract se extinde treptat, fiind valabil şi existând chiar şi în evul mediu timpuriu.

Putem spune, într-un fel, că asigurarea a apărut odată cu apariţia societăţii umane. Avem cunoştinţa de două tipuri de economii care au caracterizat societatea de-a lungul timpului: economiile de schimb (realizate cu elemente corespunzătoare: pieţe de schimb, bani, instrumente financiare diverse) şi economiile naturale, în lipsa acestor elemente, acestea datând din timpuri mult mai vechi decât primele.

Într-o astfel de economie naturală, putem privi conceptul de asigurare ca pe o formă de ajutorare între indivizii din societate. De exemplu, dacă o casă suferă un incendiu devastator, membrii comunităţii respective vor ajuta împreună la reconstruirea casei; altfel, nu vor primi nici ei ajutor în viitor. Acest tip de asigurare a supravieţuit până în zilele noastre în regiunile în care economiile de schimb moderne nu au pătruns decât superficial (de exemplu în unele ţări de pe teritoriul fostei Uniuni Sovietice).

Asigurarea exprima în principal o protecţie financiară pentru pierderile suferite de oameni sau companii datorate unor diverse riscuri.

Metodele de asigurare s-au dezvoltat o data cu nevoile de protecție existente la un moment dat pentru oameni și afacerile acestora. Astfel oamenii de afaceri au înțeles să folosească asigurarea pentru a micșora riscurile ce pot apărea în tranzacțiile comerciale și cele legate de protecția patrimoniului.

Lucrarea se adresează, în primul rând, studenților din învățământul superior economic de stat și particular, elevilor din liceele cu profil economic, cadrelor didactice din învățământul universitar și liceal, agenților economici și instituțiilor statului și oricăror alte persoane fizice sau juridice care doresc să dobândească cunoștințe în domeniul asigurărilor.

Autoarea

CAPITOLUL 1. IMPORTANȚA, CONȚINUTUL ECONOMIC ȘI PRINCIPIILE ASIGURĂRILOR

Cunoscut este faptul că **asigurările** s-au născut din nevoia imperioasă de protecție a omului și a avutului său agonisit cu trudă, împotriva forțelor distructive ale naturii, accidentelor și bolilor, din nevoia constituirii unor mijloace de existență în condițiile pierderii sau reducerii capacității de muncă în urma accidentelor, bolilor sau atingerii unei anumite vârste¹. De-a lungul timpului, oamenii s-au străduit să găsească soluții la aceste probleme. Evident, odată cu dezvoltarea societății au apărut și noi căi și modalități de luptă a omului cu forțele naturii, cu evenimentele nefavorabile, cu întâmplările și situațiile nefericite din viața fiecărei entități umane. Cu toate acestea oamenii sunt încă neputincioși în fața unor calamități ale naturii, cum sunt: furtunile, uraganele, trăsnetele, cutremurele de pământ, erupțiile vulcanice, alunecările și scufundările de teren, ploile torențiale, seceta, grindina, avalanșele de zăpadă, bolile etc.. Cum sunt puține mijloace tehnice eficiente de luptă împotriva acestor calamități ale naturii, devine imperios necesară apărarea oamenilor și societății de prejudiciile aduse.

Mai mult decât atât, activitatea oamenilor, comportamentul lor în societate pot aduce prejudicii terțelor persoane. Spre exemplu se poate menționa neglijența în serviciu, încălcarea normelor de igienă, protecție și securitate a muncii, comiterea de infracțiuni cum sunt: spargere, furt, tâlhărie, crimă etc..

De asemenea, viața oamenilor este influențată nu numai de fenomene independente sau de cele cu caracter subiectiv ce țin de modul lor de comportament în societate, ci și de diferiți factori economico-sociali, cum sunt: crizele economice, inflația, șomajul, conjunctura internațională, conflictele dintre state etc..

În aceste condiții au apărut **asigurările**, în general, și a celor de persoane, în special ca fiind singura cale de solidarizare și ajutor reciproc în demersul suportării efectelor calamităților naturii, accidentelor și bolilor, prin care pagubele provocate de un eveniment sunt suportate de mai multe persoane fizice și juridice cuprinse în asigurare.

¹ Bistriceanu, Gheorghe, *Sistemul asigurărilor din România, Editura Economică, București, 2002, pag.146*

1.1. Necesitatea și principiile sistemului public național de asigurări sociale și a celor private

Ideea de asigurare apare cu mii de ani în urmă, când oamenii primitivi au format pentru prima oară grupuri sociale. Informațiile antropologice dezvăluie faptul că vânătorii respectivelor grupuri vânau împreună pentru a **asigura** protecția indivizilor. Odată prada omorâtă, carnea era împărțită între toți membrii grupului, indiferent de cine a depus efort pentru procurarea prăzii. Se poate spune că, împărțirea era prima formă de răspândire a riscului - **asigurarea supraviețuirii grupului**.

Cu multe secole în urmă s-a observat că asigurările constituie o tehnică eficientă de a pulveriza (dispersa) pierderile individuale pe o arie cât mai largă, făcându-le mai ușor de suportat, prin acoperirea lor de către un număr mai mare de persoane. În China antică, negustorii își împărțeau marfa pe care o transportau pe fluviile interioare pe un număr cât mai mare de vase, pentru ca în caz de naufragiu pierderea să fie parțială și mai ușor de suportat.

De asemenea, importanța asigurărilor este demonstrată și de istoria asigurărilor. Astfel, este de remarcat faptul că, în literatura de specialitate² este prezentat pe larg istoricul asigurărilor.

O incursiune asupra asigurărilor în lume. *O formă precară de asigurare* era utilizată de către tăietorii de piatră egipteni (acum 2700 î.Hr.), care se organizau în case de întrajutorare pentru a-și putea acoperi mai ușor cheltuielile funerare³.

Se pare însă că cele mai vechi forme de asigurare în comerț datează din *antichitate*, care au generat, pe de o parte, adevărate **instituții de ajutor mutual între persoanele expuse aceluiași risc**, iar pe de altă parte diverse **forme premergătoare ale asigurării maritime**.

De fapt, istoria asigurărilor comerciale este strâns legată de istoria comerțului mondial. În codul lui Hammurabi este inserat un sistem de **credite maritime** încă din 4000 - 3000 î.Hr. atunci când *babilonienii* practicau o formă de asigurare a bunurilor. Specificul respectivei forme de asigurare prezenta particularitatea că împrumuturile nu mai trebuiau returnate în cazul în care marfa sau nava erau avariate. Dobânda practică acoperea riscul. *Fenicienii*, mari negustori maritimi, intrând în contact cu *babilonienii*, au adoptat și ei contractul comercial babilonian, la care au operat modificări. Sistemul de credite maritime a fost utilizat mai târziu de *grecii* și de *romani*; legile *romane* recunoscând importanța contractelor comerciale maritime. De fapt, legislația romană cuprindea contracte care

² Bistriceanu, Gheorghe, *Sistemul asigurărilor în România, Editura Economică, București, 2002, pag. 132*

³ *Quidmonde, Ed. Robert Laffont, Paris, 1997*

aveau elementele unui contract de asigurare. De exemplu, contractul încheiat de Suetonius pentru împăratul Claudius în vederea asigurării cu hrană a populației insera clauze asiguratorii pentru bunurile importate.

În *Grecia* și în *Roma* antică cele mai vechi forme ale *asigurării de viață* erau indemnizațiile de deces (pentru acoperirea cheltuielilor de înmormântare) și *asigurarea de rentă viageră*.

În orașele italiene, *asigurarea maritimă* a apărut în Evul Mediu datorită unui complex de factori, respectiv factori economici, geografici, culturali, religioși etc.. Roma fiind centrul creștinismului era evident faptul că erau folosite asigurările maritime de către cei care transportau marfă în această zonă. Din aceleași motive (Bruges fiind un important centru al comerțului cu lână), în 1310 Ducele de Flandra a decis înființarea *Camerei de Asigurări di Bruges* pentru asigurări împotriva riscurilor maritime. Astfel că, în sec. XV *asigurarea maritimă* s-a dezvoltat spectaculos în orașele state *din Italia de Nord*, în *Țările de Jos* și în *Anglia*. Prima poliță de *asigurare maritimă*, încheiată la *Geneva* pentru călătoria vasului Santa Clara de la Geneva la Mallorca, datând din 1347 d.Hr.⁴.

Contractele comerciale maritime au fost, mai apoi, utilizate în întreaga lume, sub denumirea de "*contract of bottomry*" ("*foenus nauticum*"). Conform acestui contract banii sau mărfurile erau dați debitorului fie sub formă de credit la o anumită rată a dobânzii pentru care creditorul nu avea dreptul să primească nici o cotă din profitul tranzacției comerciale, fie drept credite mixte și de parteneriat în care, alături de plata unei anumite dobânzi și indiferent de rezultatul contractului, creditorul avea dreptul primească o parte din profit, dacă acesta depășea o anumită sumă. Debitorul nu avea nici o răspundere în cazul unui accident, dacă mărfurile nu ajungeau la destinație, iar cazul în care mărfurile ajungeau atunci trebuia să plătească împrumutul și dobânda⁵.

În *Spania*, datorită comerțului intens cu statele italiene, a început să fie utilizată intens asigurarea maritimă. În acest sens, în 1453, Jacques d'Aragon dă *Ordonanța de Barcelona*, prima lege în domeniul asigurărilor. Ordonanța avea rolul "de a preveni abuzurile și fraudele și de a acorda tratament preferențial propriilor lor armatori".

Alte acte legislative ce reglementau asigurările maritime sunt emise în: Franța, la Rouen "*Guidon des marchands de la mer*"; 1523 la Florența; 1580 la Geneva; 1570 în Olanda; 1566 în Spania; 1570 în Anglia.

În *Anglia* în sec. XVI centrul pieței asigurărilor era Lombard Street. În 1570, la Londra a fost înființată *Burai Regală (Royal Exchange)* după modelul celei din Antwerp, iar apoi fost creată în 1576 *Camera de Asigurări*

⁴ *Encyclopaedia Universalis France, Paris, 1998, Quidmonde, Ed. Robert Laffont, Paris.*

⁵ Violeta Ciurel, "*Asigurări și reasigurări: abordări teoretice și practice internaționale*", Editura All Beck, București, 2000, pag. 4

(*Chamber of Assurano*) Royal Exchange, care înregistra toate polițele de asigurări. Mai mult decât atât, Camera de Asigurări avea *rolul de a înlătura practicile neloiale precum dubla asigurare supraasigurarea, care permiteau obținerea profitului în cazul producerii riscului asigurat* (fapt contrar principiilor asigurării). În 1601 Parlamentul englez a emis "*Legea privind polițele de asigurare folosite între negustori*," ("*Act Tout Policies Assurances Used Among Merchants*").

Organizația *Lloyd*, asociație de armatorii ce frecventau cafeneaua lui Edward Lloyd, apare la sfârșitul sec. XVII, iar în 1871 *Lloyd's* este recunoscută printr-un act al Parlamentului britanic, ca o instituție de interes general pentru comerțul maritim. Aceasta este, în prezent, una din cele mai importante organizații de asigurare din lume. *Lloyd*⁶ nu este o societate de asigurări propriu-zisă, ci o comunitate de subscriitori care nu intră în contact direct cu asigurații. Contractele de asigurare sunt încheiate prin intermediul curtierilor (brokerilor) *Lloyd*. *Lloyd's* practică toate tipurile de asigurări cu excepția asigurărilor contra incendiilor și a asigurărilor de viață.

Asigurările de viață propriu-zise au un istoric îndelungat, cu o prezență în perioada antică în bazinul mediteranean. Cea mai utilizată formă de asigurare atunci era legată de constituirea unor fonduri care să ofere sprijin financiar pentru acoperirea cheltuielilor de înmormântare. Un alt tip de asigurare, folosit mai ales de gildele din Evul Mediu, viza obținerea unui venit constant de-a lungul vieții membrilor săi, sau direcționarea unor fonduri către urmași ceea ce în termeni moderni se încadrează la capitolul asigurărilor cu componentă de economisire.

De-a lungul vremii, aceste forme incipiente au evoluat spre produse mai complexe: asigurări pe termen scurt, asociații mutuale de asigurări, anuități.

Asigurarea de viață apare în *Flandra* și *Italia* la sfârșitul sec. XV - începutul sec. XVI. De asemenea, în 1583 la Londra se încheie primul *contract de asigurare de viață* prin care William Gibbons se asigură pentru suma de 383 £ în sec. XVII *Pascal* pune bazele calculului probabilistic și ale legii numerelor mari (1654, *La Geometrie du hasard*), iar olandezul *Christiaan Huygens* reia calculele lui Pascal și publică în 1657 *Calcul dans les jeux du hasard* și redactează o tabelă de mortalitate pe baza căreia *Jean de Witt* (guvernator al Olandei) stabilește primul calcul al rentei viagere ce ține seama de durata de viață a individului. Sistemul respectiv de calcul este perfecționat la sfârșitul secolului XVIII de francezul *Deparcieux*, bazându-se pe experiența „*tontinelor*”[♦] (denumite astfel după creatorul lor bancherul

⁶ Iulian Văcărel, Florian Bercea, "Asigurări și reasigurări", Editura All Beck, București, 2000, pag. 93, *Encyclopaedia Universalis France*, Paris, 1998

♦ *Tontinele sunt asociații constituite pentru o perioadă de timp (de exemplu, 15 ani) formate dintr-un număr de aderenți care varsă la fondul comun o cotizație anuală, ce variază în funcție de vârstă.*

napolitan *Lorenzo Tonzi* -1653). Însă, primul tratat cu o influență deosebită asupra modului de funcționare al primelor mari companii de asigurare a fost *tratatul de actuariat*, scris de englezul *Richard Price*.

Deși, **asigurările de viață** erau interzise prin legi ca Ordonanța de la Barcelona sau Ordonanța lui Colbert (1681), deoarece speculau asupra vieții umane și pentru că îi atribuiau acesteia un preț, totuși, în Franța, tontinele erau tolerate:

- ❖ în 1689 este autorizată *tontina regală (la tontine royale)*;
- ❖ în 1770 printr-o hotărâre a Consiliului de Stat al lui Ludovic XV tontinele regale sunt transformate în rente viagere cu rate fixe

De altfel și în Anglia asigurările de viață au fost interzise în 1720, pentru ca un an mai târziu să devină legale. În 1774 prin *Gambling Act* se pun bazele raționale ale asigurării, iar **în 1762 la Londra a fost creată societatea Equitable**, prima care practica un tarif variind în funcție de vârsta persoanelor asigurate.

Asigurările contra incendiilor. În 1667 a fost creat Fire Office, ca urmare a unui incendiu, care a distrus 13.000 de clădiri (din care 87 de biserici), pe o suprafață de 175 ha, la Londra în anul 1666. Mai târziu apare și prima companie de asigurări contra incendiilor *Hand in Hand* (1696).

Istoricul reasigurărilor. În ceea ce privește **reasigurările** prima poliță a fost una *maritimă* emisă în 1347 pentru un voiaj de la Genova la Sluys: asigurătorul direct s-a reasigurat pentru distanța Cadiz - Sluys, drumul mai sigur pe Marea Mediterană nefiind reasigurat. În Anglia legea din 1746 - "Legea pentru reglementarea asigurării navei aparținând supușilor Marii Britanie și a mărfurilor sau efectelor încărcate pe ele" –se referea și la reasigurare. În Franța în 1681 reasigurările sunt reglementate printr-o ordonanță. În Danemarca, reasigurările se practicau din 1775, iar în Norvegia din 1840. Astfel, în practica internațională, au apărut următoarele societăți de reasigurări⁷: *Kolnisc Ruch* din Koln (1846); *Swiss Reinsurance Company* în Elveția (1863); *Reinsurm Company Ltd.* (1864) și *Mercantile and general Insurance Company Ltd.* (1907) în Marea Britanie; *Reinsurance Company of America* în SUA (1890).

În sec. XX dezvoltarea asigurărilor a fost una spectaculoasă și datorită faptului că progresul economic și tehnic a avut ca efect creșterea numărului și gravitatea riscurilor.

Istoricul asigurărilor în România. Principalele forme de asigurare practicate în țara noastră de asociațiile mutuale ale breslelor de meseriași din Transilvania, încă din sec. XIV, au fost pentru **stingerea incendiilor** și pentru **asigurările de viață**. *Breslele* prevedeau în statutul lor, printre altele, că fiecare membru trebuia să plătească o taxă de înscriere și cotizații

⁷ Violeta Ciurel, *op. cit.*, pag. 11, 12, Gheorghe D. Bistriceanu, *op. cit.*, pag. 136, 137

periodice iar apoi din sumele încasate se suportau cheltuielile de înmormântare, iar dacă văduvele și copiii rămâneau fără mijloace de trai li se acordau ajutoare din "Lada breslei".

O formă premergătoare de asigurare de accidente practică la noi în țară a fost *hopșa*. Locuitorii unei comune se ajutau în cazul în care o vită se accidenta cumpărând fiecare câte o parte din animalul care era sacrificat, proprietarul putea astfel, să-și recupereze parțial sau total paguba. În 1744-la Brașov a fost înființată *Casa de incendiu*, formată prin reunirea mai multor asociații pentru stingerea incendiilor. Particularitatea acestor asociații viza faptul că, membrii săi plăteau trimestrial o sumă de bani, iar în caz de daună primeau despăgubiri. *Asigurările* se dezvoltă în România la sfârșitul sec. XIX. În România până în 1871 existau agenții (reprezentanțe) ale unor societăți de asigurare austriece, italiene, engleze și maghiare (*Anker, Oesterreichischer Phonix, Assicurazioni Generali, London Insurance Cy, Grescham, Erste Ungarische Versicherung-Anstalt etc*)⁸. Prima societate românească de asigurări "*Dacia*" a fost înființată prin *înaltul Decret Domnesc nr. 699* în 1871, pentru ca doi ani mai târziu, în 1873, să fie creată societatea de asigurări "*România*". Această societate a înregistrat rezultate foarte bune, fapt ce a determinat retragerea a mai multor reprezentanțe din țară ale societăților străine, acestea cedând portofoliul societății "*România*". În timp, au mai fost înființate și alte societăți de asigurări, care au devenit nume de prestigiu în domeniu, precum: Naționala (1882) și Generala (1887).

În anii '90, în România asigurările au cunoscut o creștere spectaculoasă, mai ales în perioada 1930-1940, de avânt economic când se practicau toate tipurile de asigurare. În această perioadă existau în România 24 de societăți de asigurări, Casa Armatei (secția asigurări a Casei Armatei asigura cazi proprietate de stat dați în folosința ofițerilor) și Eforia Bisericii Ortodoxe Române (secția asigurări a acesteia asigura bisericile proprietate parohială și diferite bunuri parohiale).

În iunie 1948 când a avut loc naționalizarea mijloacelor de producție, a băncilor și a societăților de asigurare, 15 societăți de asigurare au trecut în proprietatea statului, iar în 1949 societatea Sovrom-Asigurare (cu capital sovietic) preia portofoliile societăților de asigurare lichidate. În 1952 ia ființă ADAS (Administrația Asigurărilor de Stat). Societate cu capital integral românesc. ADAS era specializată în operații de asigurare, reasigurare și comisariat de avarie și a deținut monopolul pe piața românească a asigurărilor până în 1990 când prin HG 1279/1990 s-a desființat, activele și pasivele sale fiind preluate de Asigurarea Românească SA (ASIROM), de ASTRA SA și de CAROM SA.

⁸ Iulian Văcărel, Florian Bercea, *op. cit.*, pag. 167

După anul 1990, au apărut importante schimbări legislative care au condus la înlăturarea monopolului statului, apariția multor societăți de asigurare și la stabilirea climatului concurențial pe piața asigurărilor din România. Ulterior, apar alte companii cu capital privat, românesc sau/și cu capital străin (ținând cont de faptul că Legea nu permitea înființarea unei societăți cu capital integral străin), marea lor majoritate având sediile în București, așa cum ar fi:

- în anul 1992 se înființează societățile AGRAS, ASIGURARE REASIGURĂRI ARDAF, ROUMANIE ASSURANCE INTERNATIONAL;
- în anul 1993 se înființează societățile ASIGURAREA ANGLO - ROMANA, GENERALA ASIGURĂRI (care în anul 1999 și-a schimbat numele în GENERALI ASIGURĂRI);
- în anul 1994 se înființează societățile ASITRANS, ASIGURĂRI ION ȚIRIAC - ASIT (care în anul 2000 și-a schimbat numele în ALLIANZ ȚIRIAC ASIGURĂRI, prin cumpărarea pachetului majoritar de acțiuni de către compania ALLIANZ din Germania), ARINCO SOCIETATE DE ASIGURĂRI (care ulterior își schimbă numele în INTERAMERICAN ROMÂNIA ASIGURĂRI), SAR TRANSILVANIA;
- în anul 1995 se înființează societățile ASIGURAREA POPULARĂ ROMÂNĂ (care în anul 2001 și-a schimbat numele în ASIGURARE REASIGURARE AGI - ROMÂNIA, prin cumpărarea pachetului majoritar de acțiuni de compania AGI din Germania), OMNIASIG (prin cumpărarea portofoliului societății MONDRAGON, înființată în 1992), SARA - ASIG (care în anul 1996 și-a schimbat numele în SARA MERKUR, prin cumpărarea pachetului majoritar de către compania MERKUR VERSICHERUNG din Austria);
- în anul 1996 se înființează societățile ASIBAN SOCIETATE DE ASIGURARE ȘI REASIGURARE, ATCLASSIB SOCIETATE DE ASIGURĂRI (cu sediul la Sibiu);
- în anul 1997 se înființează societatea Națională Nederlaneden Asigurări de Viață (care în 1998 își schimbă numele în Nederlanden Asigurări de Viață, iar în anul 2001 își schimbă numele în ING Nederlanden Asigurări de Viață), GARANTA;
- în anul 1998 se înființează societatea OMNIASIG ASIGURĂRI DE VIAȚĂ;
- în anul 1999 se înființează societatea COMMERCIAL UNION ASIGURĂRI DE VIAȚĂ, (care în anul 2002 își schimbă numele în AVIVA Asigurări de Viață).

- În anul 1994 se înființează, la inițiativa a treisprezece societăți **Uniunea Națională a Societăților de Asigurare și Reasigurare din România - UNSAR.**

După anul 1990, pe piața românească a asigurărilor, au apărut foarte multe societăți de intermediere în asigurări (în anul 2000 activând peste 800 de societăți), care jucau rolul de agenți dar și de brokeri de asigurări (în fapt, brokeri de asigurare fiind numai câteva societăți)⁹.

Această analiză sumară a istoriei asigurărilor relevă faptul că, în țările dezvoltate, asigurările au cunoscut un puternic dinamism, în schimb în România au avut o evoluție relativ lentă, datorită condițiilor politice, economice și sociale.

Asigurarea - reprezintă un sistem de relații economice care implică aportul unui număr mare de persoane fizice și juridice în constituirea unui fond bănesc, în condițiile în care sunt amenințate de aceleași pericole în existența și activitatea lor, pericole probabile, posibile, dar nesigure.

Necesitatea existenței sistemului public național de asigurări sociale a apărut datorită faptului că nu toate persoanele își pot constitui în mod individual din resursele lor, unele rezerve materiale și bănești, însă **trecerea riscurilor** - în anumite condiții - asupra unor **societăți specializate** în domeniul asigurărilor și reasigurărilor reprezintă o cale mai eficientă în această situație. Asigurarea de viață reprezintă o modalitate de protecție financiară, garantare și păstrare a nivelului de trai al unei familii. Ea este o parte integrantă a planului financiar al familiei, alături de alte planuri de investiții. Prin intermediul asigurării de viață se crează garanția disponibilității unui fond de lichidități necesar în cazul unei situații neașteptate, fără afectarea celorlalte forme de economisire.

1.2. Conținutul economic al asigurărilor din România

Asigurările se examinează sub **aspect juridic, economic și financiar.**

Din punct de vedere juridic - pentru a fi operantă, asigurarea trebuie să capete o formă juridică, fapt ce rezultă dintr-un contract ca lege a părților și din legea propriu-zisă emisă de puterea legislativă. Astfel, contractul de asigurare și legea de organizare a asigurărilor constituie izvoarele de drepturi și obligații în materie de asigurări.

Din punct de vedere economic - asigurarea implică constituirea, în condiții specifice, a fondului de asigurare, în legătură cu care pot fi puse în evidență câteva aspecte:

⁹ *Istoria asigurărilor - Uniunea Națională a Societăților de Asigurare și Reasigurare din România*

- asigurarea se constituie sub formă bănească;
- fondul de asigurare se constituie descentralizat, la nivelul fiecărei societăți de asigurare, pe seama primelor de asigurare încasate;
- constituirea și utilizarea fondului de asigurare implică relații economice între părți prin fluxurile bănești pe care le presupune încasarea primelor și apoi plata despăgubirilor aferente.

Fondul de asigurare se constituie, se repartizează și se utilizează în procesul repartiției produsului național brut, când între asigurați și asigurător se ivesc și se folosesc anumite relații social-economice, bănești. Aceste relații bănești de repartitie se concretizează în primele de asigurare pe care le plătesc companiile naționale, regiile autonome și societățile comerciale pentru asigurarea unor bunuri ale lor, unitățile și organizațiile cooperatiste, private și persoanele fizice pentru asigurarea bunurilor lor sau chiar a persoanelor fizice. Relațiile de asigurare se folosesc și cu prilejul utilizării fondului de asigurare pentru finanțarea diferitelor măsuri de prevenire, limitare și combatere a efectelor distructive ale manifestării forțelor naturii, accidentelor, pentru compensarea daunelor survenite și plata sumelor asigurate în cazul accidentării sau decesului persoanelor asigurate etc. Deci, *relațiile de asigurare sunt o componentă a finanțelor, a relațiilor economice*. Conținutul economic al relațiilor de asigurare este determinat de natura și trăsăturile orânduirii social-economice și de stat, de formele de proprietate, de legile economice obiective. Întrucât asigurările fac parte din sfera finanțelor, ele întrunesc trăsăturile acestora; în același timp ele au și unele trăsături specifice determinate de modul de constituire, de repartizare și de utilizare a fondului de asigurare. Astfel, asigurările au fost instituite ca urmare a existenței unor riscuri comune a căror producere cauzează uneori pagube foarte mari economiei în ansamblu, companiilor naționale, regiilor autonome, societăților comerciale, unităților cooperatiste sau private și populației. Riscurile comune determină constituirea comunității de risc, adică anumite persoane fizice și juridice sunt amenințate de aceleași riscuri, primejdii, ceea ce determină să participe împreună la organizarea și ducerea luptei pentru apărarea unor interese comune.

Din punct de vedere financiar – se poate aprecia că asigurarea se constituie într-un intermediar financiar între persoanele fizice asigurate care plătesc eșalonat primele de asigurare și persoanele fizice sau juridice care au nevoie de resurse financiare suplimentare.

Asigurarea compensează financiar efectele unui eveniment nefavorabil. Fondurile pentru compensarea financiară a asiguratului sunt create de asigurător din primele plătite de persoanele sau organizațiile care au cumpărat asigurări. Asiguratul prin despăgubirile primite este repus în situația financiară pe care a avut-o înainte de producerea unui eveniment

asigurat. Acest lucru exprimă scopul principal al unei asigurări, compensarea pierderilor suferite și nu obținerea unui profit. În schimbul primelor de asigurare alocate unor fonduri speciale, asiguratorul acceptă riscul unor despăgubiri, în cazul în care deținătorul poliței va suferi un prejudiciu.

Astfel, se poate spune că *asigurarea este o metodă de transfer al riscului de la persoanele fizice și juridice către societățile de asigurări care își asumă riscul*. Daunele materiale și financiare sunt despăgubite de către societatea de asigurări persoanei asigurate, titularului asigurării din fondurile special create prin primele de asigurare plătite de asigurați. Despăgubirile se plătesc asiguratului în urma producerii unor pagube din riscuri asigurate ce au fost stipulate prin contractul de asigurare.

Cheltuielile necesare reparației unui bun asigurat sau înlocuirii acestuia pot cuprinde în limita sumei asigurate din poliță, costul la data daunei al reparațiilor, refacerii, restaurării, recondiționării sau înlocuirii părților avariate sau distruse, precum și al manoperei.

Definițiile prezentate utilizează elemente care punctează mai ales dimensiunea economică, socială și juridică prin care se poate defini conceptul de asigurare.

Domeniul asigurărilor reprezintă un sistem complex, care face legătura între necesitățile individuale și sectoarele economice și sociale unde indivizii își derulează existența. În contextul economic prezent, consider că o abordare holistică, complexă a sistemului asigurărilor este deosebit de importantă.

În definierea asigurării ar trebui valorificate și motivațiile intrinseci ale individului în concordanță cu piramida trebuințelor realizată de psihologul Maslov în 1954.

Asigurarea este un produs personal, care se pliază nevoilor individului și care impune promovarea procesului de conștientizare a necesității atribuirii rolului (calității) de asigurat. De aceea, în educația privind asigurările ar trebui să se conceapă o strategie axată pe nevoile interioare, psihice ale unui individ de a deține o asigurare.

Permanentizarea, promovarea unor astfel de programe de socializare care valorifică conștientizarea necesității indivizilor de a fi asigurați, ar trebui să fie o componentă a pieței asigurărilor din România. Considerentele mai sus prezentate pot fi baza unei noi definiții a asigurărilor din punct de vedere psiho-sociologic.

Din punct de vedere psihologic, asigurarea poate fi definită ca un sentiment de siguranță, de mulțumire, de liniște și de confort psihic determinat de acoperirea riscurilor generate de diversele forme de manifestare a unor evenimente nedorite.

În esență, asigurările sunt considerate o ramură prestatoare de servicii, un intermediar financiar și un activ financiar într-o economie de incertitudini, cu efecte asupra întregii economii.

Asigurările de persoane, de bunuri și de răspundere civilă prezintă o deosebită importanță economică, socială și financiară. Asigurările sunt considerate o ramură prestatoare de servicii, un intermediar financiar și un activ financiar într-o economie de incertitudini.

În primul rând, asigurările contribuie la dezvoltarea economiei naționale, iau măsuri pentru prevenirea daunelor, compensează pagubele care survin, asigură desfășurarea continuă a procesului de producție și reproducție, ocrotesc și împletesc interesele generale cu cele locale și personale. *Asigurările contribuie, prin mijloace specifice, la crearea condițiilor necesare transpunerii în viață a obiectivelor privind dezvoltarea economico națională, extinderea relațiilor economice externe și a turismului.* De asemenea asigurările contribuie la realizarea progresului economico-social al țării menținerea continuității procesului de producție, prin protecția și apărarea integrității proprietății publice, cooperatiste, private și personale, prin crearea pentru populație a unor mijloace suplimentare de prevedere și de economisire.

De altfel, asigurările au un rol important în creșterea beneficiilor și participă la repartiția produsului intern brut între ramuri economice, județe, municipii, orașe și comune, între agenții economici și categorii de populație.

Întrucât se asigură și mărfurile care constituie obiectul comerțului exterior precum și flota civilă (navele aeriene, fluviale și maritime), asigurările externe prezintă o importanță deosebită sub aspect economic și financiar-valutar. Riscurile deosebit de mari din timpul transportului sunt asigurate și reasigurate; în *acest* mod se creează condițiile realizării de valută, care este folosită în acordarea eventualelor despăgubiri, obținându-se și economisindu-se, în același timp, devize.

În al doilea rând, asigurările de răspundere civilă acordă despăgubiri pentru repararea prejudiciilor de care asigurații sunt răspunzători. Persoanele păgubite sau vătămate prin accidente auto sau alte accidente sunt despăgubite operativ.

În al treilea rând, asigurările de persoane - care reprezintă un mijloc suplimentar de economisire și prevedere - dau posibilitatea asiguraților și familiilor acestora ca, în caz de producere a evenimentelor asigurate - accidente, împlinirea unei anumite vârste, decesul - să încaseze sumele asigurate.

În al patrulea rând, asigurările îndeplinesc un rol educativ. Astfel, asigurații sunt stimulați și obligați să ia cele mai eficiente măsuri pentru buna conservare a bunurilor proprietate publică, mixtă, cooperatistă, privată și personală.

În al cincilea rând, fondurile de asigurare păstrate în conturi la unitățile bancare și rezervele de prime constituite la asigurările de viață depuse în cont la bănci sau la CEC sunt folosite ca resurse de creditare a economiei naționale și contribuie la realizarea reproducției sociale.

Pe lângă **latura materială** legată de compensarea daunelor produse de calamități ale naturii și accidente, asigurările cuprind și **latura morală**, care constă în aceea că asiguraților li se creează o anumită stare psihică, o senzație de liniște, și de siguranță, care le permite să se concentreze asupra activității lor specifice.

Asigurările trebuie să fie **eficiente**; ele sunt rentabile pentru societățile de asigurări, convenabile și accesibile asiguraților. Concomitent, contribuie la satisfacerea cerințelor economiei naționale, ale agenților economici și ale populației, prin plata promptă a sumelor asigurate și a despăgubirilor, ducând astfel la menținerea continuității procesului de producție, prin păstrarea integrității bunurilor și asigurarea suplimentară a cetățenilor în cazuri de bătrânețe, accidente, și deces. **Asigurările sunt foarte utile societății.** Importanța asigurărilor rezultă și din incidența lor asupra vieții economico sociale care se manifestă și se propagă în următoarele *direcții principale*:

- sunt o ramură creatoare de valoare adăugată;
- creează locuri de muncă;
- oferă capital de împrumut pe piața financiară;
- reduc incertitudinile economice;
- fac posibilă reluarea și continuarea normală a activității economico-sociale.

1.3. Echilibrul financiar-valutar și eficiența economico-socială a asigurărilor

Asigurarea, în forma cea mai simplă, constă în protecția financiară pentru pierderi cauzate de o gamă largă și variată de riscuri. *Asigurarea* este o operație financiară, decurgând dintr-un **contract** sau dintr-o **obligație prevăzută de lege**, prin care **asigurătorul** se obligă ca în schimbul unei **prime de asigurare** să preia **riscul** producerii unui anumit eveniment și să-l despăgubească pe **asigurat** pentru pierderile pe care acesta le-ar suferi în urma unor întâmplări independente de voința lui.

Asigurarea, ca formă de protecție împotriva unui (unor) riscuri, este un *serviciu* care se vinde și se cumpără în cadrul pieței asigurărilor, piață ce este o componentă importantă a pieței serviciilor financiare. *Asigurările* sunt servicii destinate atât *persoanelor fizice* (populației), cât și *persoanelor juridice* (întreprinderilor).

În țara noastră, *activitatea de asigurare* este, potrivit legii nr. 32/2000, activitatea care desemnează, în principal oferirea, intermedierea,

negocierea, încheierea de contracte de asigurare și reasigurare, încasarea de prime, lichidarea daune, activitatea de regres și de recuperare, precum și investirea sau fructificarea fondurilor proprii atrase prin activitatea desfășurată¹⁰. Scopul asigurării fiind **diminuarea consecințelor financiare ale producerii riscului**. Aceasta înseamnă că asigurarea este un instrument ce oferă compensare financiară pentru evenimente nefericite, plățile fiind efectuate din contribuțiile mai multor părți care participă la această schemă¹¹. Evident, scopul asigurării este protecția financiară a asiguratului și nu obținerea de profit. De aceea, *supraasigurarea* nu este o practică legală (*supraasigurarea* este asigurarea la o valoare peste valoarea reală a bunului asigurat).

Mecanismul asigurării este bazat pe **transferul riscului**. Asigurarea însemnând transferarea riscul de la o persoană la un grup ce poate plăti mai ușor pagubele. Aceasta înseamnă că are loc o *dispersie a riscului*. Asigurătorul organizează pe **principiul** mutualității un număr mare de asigurați, expuși la producerea anumitor riscuri și îi indemnizează pe cei ce suferă de producerea unui prejudiciu, din fondul constituit pe baza primelor încasate de la toți asigurații, precum și din celelalte venituri rezultate ca urmare a activității desfășurate de societatea de asigurări.¹² Asigurătorul trebuie să echilibreze primele încasate cu indemnizațiile datorate, veniturile realizate angajamentele asumate față de asigurați. Pentru ca societatea de asigurare să poată onora toate cererile de despăgubire, trebuie ca aceasta să organizeze mutualitatea riscurilor după reguli matematice stricte. Se apreciază că baza teoretică a asigurărilor este dată de *legea numerelor mari*. Asigurătorul utilizează pentru stabilirea primei de asigurare formații statistice numeroase și detaliate privind diversele riscuri. Combinând un număr mare de expuneri la același risc asigurătorul poate previziona cu o acuratețe destul de mare probabilitatea apariției riscului și poate să-l distribuie în mod egal.

Pornind de la aceste informații, se poate afirma că **asigurarea** prezintă următoarele **trăsături caracteristice**:

- riscurile se compensează prin crearea unei **comunități de** suportarea daunelor se face potrivit **principiului mutualității**. Aceasta presupune existența și producerea unor riscuri preluate de asigurare sub protecția sa; existența unei comunități de risc; mutualitatea în suportarea daunelor, constituirea și folosirea fondului de asigurare în formă bănească;

¹⁰ Legea nr. 32 / 2000 privind societățile de asigurare și supravegherea asigurărilor Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 148 din 10 aprilie 2000, București, art. 2, pct.

¹¹ D. S. Hasell, *Introduction to Insurance, Practical Guide, LLP, Londra, 1996*

¹² Legea nr. 32 / 2000 privind societățile de asigurare și supravegherea asigurărilor Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 148 din 10 aprilie 2000, București, art. 2, pct.

- evenimentul trebuie să fie întâmplător, adică producerea riscului independentă de voința asiguratului;
- evenimentul trebuie să se poată evalua pe baza calculelor statistico-matematice privind frecvența și proporțiile valorice ale fiecărui risc;
- asigurații trebuie să fie egal amenințați de riscurile respective;
- plata primei de asigurare și, respectiv, a indemnizației de asigurare.

Asigurarea desfășurării normale a activității economice și sociale impune cu necesitate constituirea unor **fonduri de rezervă și de asigurare**. Constituirea fondurilor de rezervă și de asigurare este impusă de cerințele prevenirii și înlăturării consecințelor negative ale calamităților naturii, ale accidentelor, ale bolilor. În vederea prevenirii și combaterii fenomenelor aleatorii și a accidentelor producătoare de daune (riscurilor), oamenii pot folosi mai multe căi, și anume:

- prevenirea sau evitarea riscului;
- limitarea pagubelor provocate de riscurile produse;
- crearea de rezerve pe seama resurselor proprii în vederea acoperirii eventualelor pagube;
- trecerea riscului pe seama unei societăți de asigurare.

Principiile asigurărilor:

- ✓ **universalitatea asigurărilor**, care constă în aceea că persoanele și bunurile se asigură împotriva mai multor și celor mai variate riscuri, plata aceluiași prime de asigurare;
- ✓ **integralitatea asigurărilor**, adică nivelul despăgubirilor se determină cât mai aproape de valoarea reală a bunurilor asigurate pentru ca aceste despăgubiri să permită refacerea bunurilor avariate sau distruse;
- ✓ **realitatea asigurărilor**, care constă în faptul că asigurările de persoane de bunuri au la bază date reale și nu fictive, date temeinic verificate prealabil;
- ✓ **asigurătorul plătește despăgubirile și sumele asigurate numai pentru bunurile, persoanele și riscurile cuprinse în asigurare;**
- ✓ **mutualitatea asigurărilor**, care presupune existența unei comunități risc, ceea ce înseamnă că asigurații amenințați de aceleași riscuri participă, cu primele de asigurare pe care le plătesc, la constituirea fondului de asigurare cu care se apără interesele lor comune. Despăgubirile și sumele asigurate se acordă numai asiguraților care au suferit daune sau au fost afectați ca urmare a producerii riscurilor asigurate;
- ✓ **realizarea unei eficiente economico-sociale ridicate în domeniul asigurărilor** potrivit cerințelor gestiunii economice și financiare. Activitatea de asigurări trebuie astfel organizată, condusă și realizată încât să corespundă unor cerințe reale ale societății, să contribuie la desfășurarea normală, nestânjenită a procesului reproducției sociale,

a vieții spirituale, la creșterea produsului național brut, a avuției naționale. Activitatea societăților de asigurări trebuie astfel realizată încât cu eforturi materiale, financiare și umane minime să se obțină rezultate cât mai bune, un anumit profit și maximizarea utilizării activității de asigurare.

În literatura de specialitate sunt exprimate opinii diferite cu privire la funcțiile asigurărilor. **Funcțiile asigurării** sunt cu atât mai complexe cu cât sectorul asigurărilor este mai dezvoltat într-o țară. **Funcțiile asigurărilor constau în manifestarea conținutului și a menirii (destinației) lor în procesul activității economico-sociale.** Astfel, se poate spune că asigurările îndeplinesc următoarele funcții¹³:

- ➡ funcția de compensare a pagubelor pricinuite de calamități ale naturii și de accidente și plata sumelor asigurate. Realizarea acestei funcții este posibilă datorită existenței fondului de asigurare care se formează din contribuțiile, respectiv primele de asigurare plătite de asigurați. Prin intermediul acestei funcții, asigurarea contribuie la refacerea bunurilor distruse sau avariate, la plata unor sume de bani în cazul producerii unor evenimente ce afectează viața sau integritatea corporală a persoanelor, precum și la repararea unor prejudicii de care asigurații răspund potrivit legii;
- ➡ funcția de prevenire a riscurilor și a daunelor. Este posibilă tot datorită existenței fondului de asigurare din care pot fi finanțate activități de prevenire a producerii riscurilor. De asemenea, practicarea franșizei (care reprezintă partea din pagubă ce cade în sarcina asiguratului) are un dublu scop: pe de o parte îl determină pe asigurat să manifeste o grijă sporită pentru întreținerea bunurilor în vederea prevenirii pagubelor (aceasta întrucât o parte dintre ele le va suporta singur); pe de altă parte pentru pagubele mici, cheltuielile de administrare a daunei pot fi superioare nivelului despăgubirii și atunci nu se justifică;
- ➡ funcția de repartiție (financiară). Este determinată de faptul că nu toate polițele de asigurare au ca rezultat producerea riscului, pe de o parte, iar pe de altă există decalaj între momentul încasării primelor de asigurare și momentul plății despăgubirilor - ceea ce face posibilă investirea de către societățile de asigurare a sumelor încasate sub forma primelor, sporind disponibilitățile existente;
- ➡ funcția de control. Aceasta permite supravegherea modului în care se încasează primele de asigurare, se efectuează plata indemnizațiilor, se administrează cheltuielile de prevenire a riscurilor și se determină corect drepturile cuvenite asiguraților;

¹³ Petrescu, Eva, Cristina, *Marketing în asigurări*, Editura Uranus, București, 2009, pag.126

- funcția de economisire. Este reprezentativă mai ales pentru asigurările de viață, întrucât există posibilitatea ca prin polițele de asigurare de viață, asigurării, la expirarea contractului de asigurare să beneficieze, pe lângă protecție, și de suma asigurată și participarea la profitul obținut din sumele investite.

Orice activitate desfășurată (din sfera comerțului, turismului, serviciilor) trebuie să obțină rezultate. Examinarea activității acesteia se va face prin prisma eficienței, pe baza rezultatelor economico-financiare obținute.

În analiza **eficienței** activității unei societăți de asigurări se urmărește aplicarea aceluiași principii de evaluare a performanțelor oricărei societăți. **Eficiența economică a asigurărilor exprimă raportul dintre rezultatele optime obținute din prima de asigurare și cheltuielile determinate** de refacerea bunurilor distruse sau a sumelor asigurate. Conceptul de eficiență în activitatea de asigurare are la bază raportul dintre **efectul obținut și efortul depus** în activitatea de asigurare. Eficiența activității unui asigurător va fi determinată prin prisma rezultatelor financiare obținute de acesta. ***Eficiența economico-socială a asigurărilor trebuie examinată atât prin prisma intereselor economiei naționale, a asigurătorului care își desfășoară activitatea pe baza gestiunii economico-financiare, cât și prin prisma interesele asiguraților.*** Acest concept poate fi privit din două puncte de vedere: al asiguratului și al asigurătorului.

Din punct de vedere al asiguratului (persoană fizică sau juridică), **efectul** activității de asigurare constă în primirea/încasarea unor despăgubiri și indemnizații¹⁴ de la societățile de asigurări. Prin intermediul acestor despăgubiri și indemnizații se creează condiții de continuitate a activității economice, de păstrare a integrității proprietății, de economisire. **Efortul** activității de asigurare constă în plata unor sume de bani numite prime de asigurare și asumarea unor obligații contractuale.

Eficiența asigurărilor pentru asigurat poate fi înregistrată atunci când valoarea despăgubirilor sau a indemnizațiilor de asigurare este cât mai apropiată de valoarea daunei înregistrate, iar timpul de la producerea fenomenului sau evenimentului asigurat până la încasarea despăgubirilor sau indemnizațiilor este cât mai redus.

Din punct de vedere al asigurătorului, **efectul** activității de asigurare constă în încasarea unor sume de bani numite prime de asigurare care contribuie la realizare de profit în cadrul societății de asigurări.

Efortul activității de asigurare constă în plata unor sume de bani numite despăgubiri sau indemnizații, precum și în organizarea, conducerea și implicarea în cadrul activităților legate de asigurare.

¹⁴ Văcărel, Iulian, Bercea, Florian, *Asigurări și reasigurări*, Editura Expert, București, 2007, pag. 623

Eficiența asigurărilor pentru asigurator poate fi înregistrată atunci când valoarea despăgubirilor sau a indemnizațiilor de asigurare plătite către asigurați este mai mică decât cea a primelor încasate de la aceștia.

O altă modalitate de abordare a conceptului de eficiență se raportează la rezultatele (**veniturile**) optime obținute din asigurare și **cheltuielile** determinate de asigurare. Însă această abordare trebuie să țină cont de câteva aspecte specifice activității de asigurare. Majoritatea societăților își pot estima costurile, cu precizie, înainte de stabilirea prețurilor la produsele sau serviciile lor. Societățile de asigurări nu pot face acest lucru, deoarece procesul de producție se desfășoară diferit. Asiguratorul „vinde” înainte de a „fi produs”, și nu cunoaște „costul produsului vândut”¹⁵. Asiguratorul trebuie să stabilească mai întâi prețurile serviciilor prestate, și apoi costurile aferente acestora. În această situație, prețurile curente se determină pe baza calculelor previzionale ale costurilor finale, costuri așteptate să apară în perioada pentru care s-au încasat primele de asigurare. De remarcat că societatea de asigurări va folosi în calcularea costurilor sale date statistice, calcule matematice și calcule probabilistice bazate pe metode actuariale. Această modalitate unică de stabilire a prețului influențează situațiile financiare prin constituirea rezervelor e daună¹⁶. Cunoașterea preciziei cu care sunt constituite și menținute rezervele este fundamentală pentru evaluarea unui asigurator¹⁷.

Analiza eficienței activității de asigurări se mai stabilește prin evaluarea volumului cheltuielilor efectuate de către societatea de asigurări cu plata despăgubirilor și a sumelor asigurate, având în vedere caracterul **aleatoriu al fenomenelor generatoare de daune. Analiza eficienței va trebui să se realizeze** pe o perioadă de timp cât mai îndelungată, dar nu mai puțin de 5-10 ani (spre deosebire de celelalte activități economice a căror eficiență poate fi determinată și anual). În acest fel se pot trage concluzii cât mai bine fundamentate.

1.4. Indicatori economico-financiari utilizați în evaluarea societăților de asigurare

Eficiența economico-socială a asigurărilor se analizează și se exprimă cu ajutorul mai multor indicatori, dintre care unii sunt specifici anumitor tipuri de asigurări.

¹⁵ Bistriceanu, Gheorghe, *Sistemul asigurărilor din România, Editura Economică, București, 2002, pag. 146*

¹⁶ *Rezerve de daună – Totalul sumelor înregistrate în contabilitatea Asiguratorului pentru obligații aferente daunelor nereglementate la data contabilă.*

¹⁷ Constantinescu, Dan, Anghel, *Management în asigurări, Editura Semne '94 SRL, București, 2000, pag. 404*

Indicatorii de evaluare a eficienței activității societății de asigurare se stabilesc luând în calcul mai multe elemente:

- obiectivele concrete care sunt urmărite
- nivelul la care se apreciază eficiența (micro sau macro)
- reglementările legale aflate în vigoare
- categoria de asigurări și clasa de asigurări despre care este vorba.

Conceptele de lichiditate, grad de îndatorare, profitabilitate sunt folosite și aici. Caracteristicile specifice operațiunilor de asigurare determină, însă, anumite modificări în aplicarea acestor concepte. Documentele contabile pe baza cărora se face analiza eficienței activității sunt datele financiare publicate de companie. În paginile următoare ne vom concentra asupra indicatorilor de performanță asociați celor trei laturi ale analizei financiare a unei societăți de asigurări și asupra implicațiilor strategice ale acestor indicatori. Cele trei laturi de analiză financiară a firmei sunt:

□ *Investițiile*: Acestea sunt reprezentate de plasamentele asigurătorului pe piața de capital, în diferite fonduri de investiții. Analiza eficienței acestora va urmări randamentul adus de aceste plasamente și valoarea de piață a acțiunilor societății.

□ *Performanțele*: Prin această latură va fi analizată performanța firmei din punct de vedere comercial, modalitatea de utilizare a fondurilor pentru a genera cifră de afaceri și profit.

□ *Echilibrul financiar*: Prin analiza acestuia se va determina dacă societatea este solvabilă sau lichida.

Indicatorii calculați pentru fiecare dintre aceste laturi prezintă importanța diferită pentru diferiți stakeholderi¹⁸. Acționarii și potențialii investitori sunt interesați să cunoască valoarea indicatorilor de investiții. Indicatorii de performanță relevă managerilor și strategilor care este situația economică a companiei. Băncile și alți creditori doresc să cunoască, în afara performanțelor firmei, și care este situația acesteia din punct de vedere al

¹⁸ *Așa cum sublinia un bine cunoscut specialist american, Marc Dollinger, imaginea larg răspândită a întreprinzătorului ca persoană izolată, ce depășește obstacolele întâlnite și înlătură de unul singur pericolele, este demult depășită. Dimpotrivă, practica managerială, ca și numeroase studii publicate în literatura de specialitate în ultimul deceniu, relevă că întreprinzătorii în general și cei performanți în special sunt integrați puternic în context, având o capacitate ridicată de a identifica și cultiva stakeholderii. O definiție larg răspândită în literatura de specialitate definește stakeholderul ca o persoană sau un grup de persoane care are (au) un interes sau o implicare personală într-o anumită întreprindere și performanțele sale. Stakeholderul mai poate fi definit ca o persoană sau un grup de persoane care are (au) interese importante în funcționarea unei organizații și pe care le poate (pot) influența de o manieră semnificativă. Deci, stakeholderii individuali sau de grup prezintă două caracteristici majore:*

- *au interese importante în conceperea, derularea și finalitatea activităților firmei;*
- *pot să influențeze conținutul și rezultatele activităților firmei, în mod semnificativ, apelând la mijloace formale și informale, de diverse naturi, inclusiv sentimentale.*

solvabilității și lichidității. Indicatorii financiari se calculează pe baza datelor publicate de către companie. Pentru o analiză corectă valorile obținute trebuie analizate pe perioade mai mari de timp și corelate cu valorile externe înregistrate în economie sau în industrie. Este obligatoriu ca rezultatele firmei să fie comparate cu indicatorii economiei, cu performanțele celorlalte societăți concurente.

1.4.1. Indicatori ai investițiilor

Pentru a reflecta eficiența investițiilor societății din perspectiva acționarilor firmei am prezentat câțiva indicatori prin care acționarii determină cât de optim este investit capitalul societății de asigurări.

1. Rentabilitatea capitalului propriu se calculează prin raportarea profitului disponibil acționarilor (după deducerea tuturor obligațiilor fiscale) la totalul fondurilor investite de către acționari (capitalurile proprii sau capitalul social). Dacă valoarea indicatorului depășește 100, firma are un profit mai mare decât capitalul propriu.

2. Indicatorul câștigul per acțiune surprinde raportul dintre profitul obținut de firma și numărul de acțiuni ordinare emise. Pentru a compara două firme între ele, este indicat să calculăm și raportul **preț-câștiguri** (indicator 3).

3. Valoarea indicatorului **preț-câștiguri** indica multiplul câștigurilor per acțiune pentru care un potențial investitor accepta să cumpere o acțiune. Valoarea acestui indicator este influențată de profitul sau succesul anterior al companiei dar, în realitate, reprezintă un indicator al așteptărilor investitorilor.

De asemenea, indicatorul arată cât de costisitoare este atragerea de fonduri de către companie. De exemplu, dacă compania optează să atragă fonduri de la acționarii existenți oferindu-le acțiuni noi (în procentul în care aceștia participa la capital), cu cât valoarea indicatorului este mai mare, cu atât costul capitalului este mai mic. Indicatori *preț-câștiguri per acțiune* și *câștiguri per acțiune* sunt indicatori care pot fi aplicați în principal companiilor cotate la bursă.

4. Rentabilitatea acțiunii poate fi echivalată cu dobânda pe care acționarul o primește la investiția în acțiuni, calculată în raport cu prețul de piață al acțiunii. Acest indicator trebuie utilizat cu prudență deoarece nu ia în calcul prețul plătit de cumpărător (valoarea nominală la care a fost emisă acțiunea) pentru acțiunile sale ci prețul sau valoarea de piață a acțiunii la un moment dat. Calculul este reprezentativ dacă se apropie sfârșitul anului financiar, când se repartizează, de regulă, dividendele.